

ถอดบทเรียนการจัดการความรู้การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวบ้านลำเสือ

หมู่บ้านลำเสือได้นำเอาการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน มาถอดบทเรียนของการพัฒนาจากหมู่บ้านที่เริ่มพัฒนาโดยการน้อมนำเอาหลัก “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์สร้างเป็นนวัตกรรมการพัฒนาสู่หมู่บ้านสะอาดในสมัย ผู้ใหญ่โสภณ คำมี ในปี พ.ศ.2542 จนสำเร็จเป็น หมู่บ้านสะอาดถนนสายรางวัลชนะเลิศจังหวัดกระบี่ ในปี พ.ศ.2552 มีกลุ่มคนจากองค์กรชุมชน ภาครัฐและเอกชน เดินทางมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จนสามารถพัฒนาสู่การท่องเที่ยวได้สำเร็จในปีต่อๆ มา และได้เริ่มพัฒนาเข้าสู่การท่องเที่ยว MICE, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, หมู่บ้านโอท็อปเพื่อการท่องเที่ยว, ชุมชนท่องเที่ยว (Ban Thamsua The Must) ในสมัยของผู้ใหญ่วรชัย คำมี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2553- ปัจจุบัน ในระหว่างเส้นทางการพัฒนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนั้น มีกระบวนการ วิธีการ ปัญหามากมาย ซึ่งชุมชนยังไม่สามารถที่จะหาข้อสรุปหรือฉันทวิชาวาทได้ ต่อมาเมื่อทางหมู่บ้านได้รับความรู้เรื่องการจัดการความรู้ (Knowledge Management) จากสถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงได้นำเอากระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนมาประยุกต์ใช้เพื่อถอดบทเรียน จัดการความรู้ที่กระจุกกระจายอยู่ในตัวคน ในชุมชน แหล่งธรรมชาติ เข้ามาจัดการประมวล ถักนิตกรอง จัดระบบ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลของชุมชน ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากองค์ความรู้ต่างๆ ที่มี และใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การบ่งชี้ความรู้ ปี พ.ศ.2551: บ้านลำเสือได้สำรวจความรู้ที่ชาวบ้าน คนในยุคนั้นจำเป็นต้องใช้ เพื่อให้ การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านลำเสือได้ก้าวสู่เป้าหมายชุมชนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมยั่งยืน โดยสำรวจว่า เราต้องการความรู้อะไรและความรู้ที่มีอยู่เพียงพอหรือไม่

- สำรวจพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
- สำรวจประวัติ เรื่องราวของชุมชน
- สำรวจแหล่งธรณีวิทยา โบราณคดีในชุมชน
- สำรวจภูมิปัญญา ปราชญ์ชุมชน
- สำรวจศิลปะ วัฒนธรรมชุมชน กลุ่มผลิต อาหาร การแต่งกาย
- ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ความรู้เรื่องมัคคุเทศก์ ไกด์ชุมชน
- ความรู้เรื่องที่พัก โฮมสเตย์
- ความรู้เรื่องการบริการ
- ความรู้เรื่องโอท็อป ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ ปี พ.ศ.2552-2554 : เมื่อชุมชนร่วมกันกำหนดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้วเห็นว่าความรู้ที่บ้านถ้าเสียมืออยู่ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องไปแสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ที่ไม่รู้ หามาเพิ่มเติมให้ได้ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

- ความรู้เรื่องลักษณะของของการบริหารจัดการ
- ความรู้ด้านการออกแบบการท่องเที่ยว รูปแบบ ประเภท กิจกรรม และเส้นทางการท่องเที่ยว
- เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวลึก ในปี พ.ศ.2552
- ศึกษาเรียนรู้เรื่องโบราณคดี มนุษย์ถ้ำโบราณ โดยเริ่มต้นจากเอกสารของอาจารย์กลิ่น คงเหมือนเพชร ปรากฏด้านโบราณคดีของจังหวัดกระบี่, จากเอกสารของนักเดินเรือชาวฝรั่งเศส ลางงเกียร์, เอกสารการสำรวจแหล่งโบราณคดี ของ ดร.ตีเอ็นเดอร์สัน จากมหาวิทยาลัยบราวน์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และการศึกษาประวัติศาสตร์อียิปต์โบราณ จนพบความหมาย เรื่องราวของ “มนุษย์ถ้ำบ้านถ้ำเสือ” และภาพมิสเตอร์อ่าวลึก
- ค้นพบเรื่องราวประวัติของหมู่บ้านจาก แป๊ะซิม ย่องสกุล, ยายแป้น พลรงค์ เรื่องตามหมี ต่าหมี ผู้บุกเบิกชุมชน และตากลายเสือเอื่อม
- ค้นพบเรื่องราวของปราชญ์ด้านวัฒนธรรม เรื่องแจ้งบ้านถ้ำเสือ คณะลุงขาว พัฒนแก้ว
- สำรวจเรื่องราวของฟอสซิลถ้ำเสือน้อย, ถ้ำเสือบอก และถ้ำอื่นๆ ในชุมชน
- สำรวจเรียนรู้รอยเลื่อนมะรุ่ย ที่เป็นรอยเลื่อนที่พาดผ่านพื้นที่ของหมู่บ้าน
- สำรวจเรียนรู้เรื่องยุคไพลสโตซีน ยุคโอโลซีน
- เข้าร่วมอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
- พบข้อมูลชุมชนบ้านถ้ำเสือตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านจากทางการเมื่อปี พ.ศ.2475
- หมู่บ้านได้รับรางวัลหมู่บ้านสะอาดถนนสวย รางวัลชนะเลิศระดับจังหวัดกระบี่ เมื่อปี พ.ศ.2552 มีคนเดินทางมาศึกษาดูงานหมู่บ้านสะอาดเป็นจำนวนมาก
- ได้มีการเปิดตัวชุมชนท่องเที่ยวเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2553 ก่อตั้งไร่ปรีดาโฮมสเตย์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนาการ

ขั้นตอนที่ 3 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ปี 2555-2556 : เมื่อได้เรียนรู้จากการทำงาน และเรียนรู้จากเครือข่ายและหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษา จนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นชุมชนถ้ำเสือได้นำมาจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน และจัดเก็บไว้ในรูปแบบต่างๆ เมื่อ

- การจัดระบบองค์ความรู้เป็นชุดความรู้ด้านต่างๆ
 - * ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน เช่น ประวัติชุมชน ปราชญ์ชุมชน บริบทพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวชุมชน
 - * ความรู้ด้านการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ด้านองค์กร ด้านระเบียบ กฎกติกา ด้านบริหาร ด้านการจัดสรรผลประโยชน์

- * ด้านความรู้ด้านการบริการนำเที่ยวในชุมชน
- * ด้านการประยุกต์ใช้หลักการ ทฤษฎี มีนวัตกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและการท่องเที่ยว
- * ความรู้ด้านนันทนาการ
- * ความรู้ด้านวิถี ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาบ้านถ้ำเสือ
- * ความรู้เรื่องธรณีวิทยา โบราณคดี
- * ความรู้เรื่องทรัพยากรสิ่งแวดล้อม
- * ความรู้เรื่องเกษตรและประมง
- ข้อมูลจัดเก็บไว้ที่เฟสบุ๊ก “ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ”
- ข้อมูลจัดเก็บไว้ที่ www.thamsuacommunity.com

ขั้นตอนที่ 4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ปี พ.ศ.2557-2559 : ทุกๆ 6 เดือน ไม่เกิน 1 ปี บ้านถ้ำเสือได้มีการประมวล กลั่นกรองความรู้ที่มีอยู่ เพื่อปรับเปลี่ยนให้เข้าถึงสมัยการเปลี่ยนแปลง

- สังเคราะห์ ทบทวน ความถูกต้องเหมาะสมของชุดความรู้ที่มีอยู่
- กลั่นกรอง ตรวจสอบ ปรับแก้ ยกเลิกหรือสร้างชุดความรู้ใหม่ให้มีความทันสมัย โดยการประชุมปรึกษาหารือกันภายใน และขอสนับสนุนองค์ความรู้จากสถาบันการศึกษา หรือเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวต่างๆ

ขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้ ปี พ.ศ.2560-2563 : บ้านถ้ำเสือมีการจัดช่องทางเผยแพร่ความรู้ ทางช่องทางต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อให้บุคลากรท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก รวดเร็วทั่วถึง

- เฟสบุ๊ก “ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ”
- “www.thamsuacommunity.com”
- เฟสบุ๊ก “ไร่ปรีดาโฮมสเตย์”
- www.raipredahomestay
- โปสเตอร์/การ์ตูนเล่าเรื่องบ้านถ้ำเสือ
- ติดประชาสัมพันธ์ไว้ ณ ศาลาหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ : บ้านถ้ำเสือมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน กับบุคลากรการท่องเที่ยวของชุมชน กับชุมชนชาวบ้านในชุมชนและได้ออกไปเป็นวิทยากรให้กับชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ ในเครือข่าย

- ให้ความรู้ความเคลื่อนไหวของการท่องเที่ยวของหมู่บ้านในที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน ทุกวันที่ 7 ของทุกเดือน

- จัดกิจกรรมให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านต่างๆ เช่น ด้านท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม ด้านมัคคุเทศก์น้อย ไกด์ชุมชน ด้านนวดสปา ด้านอาหาร ด้านกลุ่มอาชีพกลุ่มผลิตภัณฑ์ ด้านการบริการท่องเที่ยวให้กับชาวบ้านในชุมชน และนักเรียนในโรงเรียนบ้านถ้ำเสือ ในรูปแบบกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice หรือ Cop.), การสอนงาน (Coaching) และระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7 การเรียนรู้

บ้านถ้ำเสือได้รับการอบรมความรู้ การจัดการความรู้หรือ KM จาก ผศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรัฐฉนิ สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.) จึงเห็นความสำคัญของการจัดการองค์ความรู้เพื่อให้คงอยู่ พัฒนาเป็นชุดความรู้เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาชุมชน และส่งต่อให้กับคนรุ่นต่อไป ได้ในอนาคต จึงใช้ KM เข้ามาช่วยในการทำงานเพื่อผลงานที่มีประสิทธิภาพ ในการนี้ทางหมู่บ้านโดย ผู้ใหญ่วรรชัย คำมี ได้กำหนดให้เป็นนโยบายในการพัฒนาหมู่บ้าน และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- สร้างการเรียนรู้ถ่ายทอดภายในชุมชน ร่วมกันขับเคลื่อนหมู่บ้านท่องเที่ยวสุขภาวะ
- สร้างการเรียนรู้สู่เยาวชน โรงเรียนในชุมชน ร่วมกันขับเคลื่อนเยาวชนรักบ้านเกิด
- ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์สู่เครือข่ายชุมชนอื่นๆ เสริมสร้างเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยว
- เป็นศูนย์ท่องเที่ยวเรียนรู้ เป็นแหล่งศึกษาดูงาน ที่น่าสนใจ มีชุดความรู้หลากหลายให้กับองค์กรต่างๆ